

ТВОРЧІСТЬ 6 ЯК ГРА :

ДИТЯЧИЙ ТЕАТР
І ПЕРФОМАНС

Гуртобус

ЛАБОРАТОРІЯ
СУЧАСНОГО
МИСТЕЦТВА

УКРО

ІЗДИЯЦІЯ

PLATFORM FOR CULTURAL INITIATIVES

ЗМІСТ

03. ПРО НОМЕР

04. ПРО УКЛАДАЧІВ

07. АКЦІОНІЗМ І ПЕРФОМАНС

11. ЩО ТАКЕ ЦВІТНА КАПУСТА?

5. ПРАКТИКУМ 1. ХУДОЖНЬО-ІГРОВИЙ ПЕРФОРМАНС ДОВІРЯТИ

6. ПРАКТИКУМ 2. ТЕАТРАЛЬНА ГРА НІСЕНІТНИЦЯ НА 1,2,3

7. ПРАКТИКУМ 3. **ВЕЛИКА ЦВІТНА КАПУСТА БАЖАНЬ**

3. СЛОВНИК

Лабораторія сучасного мистецтва — це серія брошур, що розповідають про теорію актуальних мистецьких практик у доступній формі та пропонують завдання для дітей і підлітків, які стануть у пригоді не тільки професійній спільноті, але й початківцям.

Проект, що має на меті підтримати децентралізацію неформальної мистецької освіти для дітей і підлітків, існує як програмне онлайн-продовження мобільного

культурного центру *Гуртобус / Community Culture Bus* від фонду ІЗОЛЯЦІЯ. У 2019-2020 рр. Гуртобус відвідав близько тридцяти населених пунктів у 14 областях України. Робота *Лабораторії сучасного мистецтва* спрямована на підтримку сталості *Гуртобуса*, зокрема на допомогу місцевим інституціям у втіленні активності його програми.

Укладачі номеру:

Марія Коломієць,
Єгор Мартиненко,
Олена Ермішкіна

Кураторка проєкту:

Валерія
Бураджієва

Дизайн і верстка:

Алла
Сорочан, Руслан
Сингаєвський

ПРО НОМЕР

У нашій практиці менторів у *Цвітній Капусті* ми спостерігаємо, як через синтетичні види мистецтва у дитини розкривається творчий потенціал, сміливість і змінюється оцінка власних можливостей. У цій брошурі ми хочемо розповісти про наш практичний досвід, методи взаємодії з дітьми через театр, музику, образотворче мистецтво, вуличні інсталяції та **перформанс** 🧪. Як спільна творчість і гра допомагають долати дистанцію, зближують,

об'єднують, учать довіряти і формують дружню та конструктивну комунікацію між батьками/педагогами/дорослими і дітьми?

На прикладі наших занять ми опишемо кілька ігрових вправ для командної роботи з дітьми, в результаті яких діти складають історію та самостійно втілюють її у спектаклі.

Крім цього, ми крок за кроком розпишемо, як з підручних засобів можна змайструвати лялькового персонажа для гри в театр.

МАРІЯ КОЛОМІЄЦЬ

Закінчила Харківську академію дизайну і мистецтв, факультет станкової графіки. Навчалася в студії Євгена Бикова *БОТТЕГА*.

У 2012 році разом із Миколою Коломійцем заснувала художню студію *Aza Nizi Maza*.

Брала участь у декількох виставкових проєктах, зокрема на фестивалях *Гоголь-фест*, *Арсенал Ідей*.

Марія працювала в проєкті *Aza Nizi Maza* до 2019 року. Ще тоді вона почала поєднувати художні заняття з театральними та музичними, спільно з друзями — музикантами і театралами.

З березня 2019 року — засновниця, керівниця та педагогиня арт-хабу *Цвітна Капуста*. Разом із проєктом і командою *Цвітна Капуста Хаб* брала участь у *Parad Fest* (Харків, 2019), а також у дитячій програмі *Air Гоголь Fest* (Вінниця, 2019).

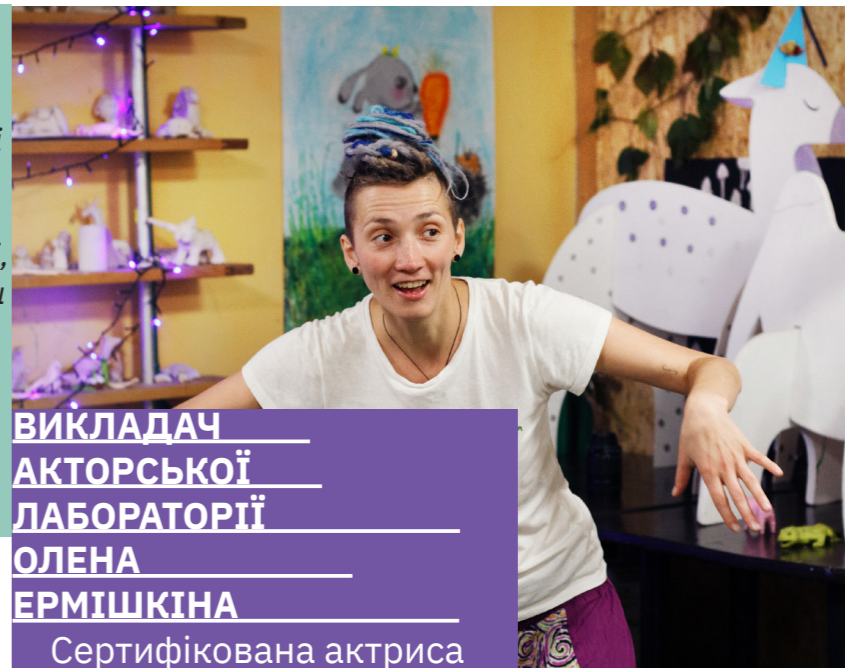
МАРІЯ ОЛЕНА

ОЛЕНА:

Я працюю з дітьми, бо мені подобається їхня невимушеність і фантазія. Із ними вчишся відкривати нові грані, творити разом, імпровізувати і створювати свій унікальний продукт. Практикую інтерактивні вистави з елементами клоунади, театру й образотворчого мистецтва.

ВИКЛАДАЧ АКТОРСЬКОЇ ЛАБОРАТОРІЇ ОЛЕНА ЕРМІШКІНА

Сертифікована актриса плейбек-театру *Живе Дзеркало*, лікарняний клоун у *Файні носи*. Лікарняні клоуни *Харкова*, тренерка плейбек-театру в підлітковому хабі *Халабуда*, учениця в *Комедійна майстерня*, перформерка в *Znykoti*.

ВИКЛАДАЧ
ТЕАТРАЛЬНОЇ
ЛАБОРАТОРІЇ
ЄГОР
МАРТИНЕНКО

Закінчив Харківське художнє училище за спеціальністю «художник-викладач» і Харківський національний університет мистецтв за спеціальністю «режисер театру та анімації».

Разом із одногрупниками створив театр *Босоногі*, де поставив виставу *Лісова пісня* за мотивами твору Лесі Українки. У 2014 році у рамках проекту *Площа свободи* брав участь у створенні перформансу *12 пісень про свободу*.

Грав у театрі *Play it Back* під керівництвом Кіри Малініної. З 2015 року Єгор викладає майстерність актора та постановку в Школі сучасних театральних напрямів. Там він поставив спектаклі: *5б сенс* (за мотивами творів Д. Хармса), *Муха-Цокотуха* (за твором Корнія Чуковського), *Нескінченна історія* (за мотивом твору М. Енде), *Казкова казка* (за власною п'єсою).

ЄГОР

А К Ц І М
Ц І З
І І
Н

Акціонізм 🧪 — наша улюблена форма сучасного мистецтва. Це живе мистецтво, мистецтво дії, в якому процес цінніший, ніж результат. Тут немає одного конкретного автора, будь-який непідготовлений глядач може бути залучений у творчий процес і стати співавтором. Є початковий задум, сама ж дія може проходити за певним сценарієм, а може трансформуватися. Тому ми в своїй практиці часто звертаємося до таких форм, як **перформанс** 🧪 або **гепенінг** 🧪.

Для перформансу не потрібен спеціальний простір, сцена чи музей. Дія може відбуватися в будь-якому громадському місці, і будь-яка людина може стати причетною до дії — як пасивний спостерігач, уважний глядач чи навіть учасник процесу, тож вона завжди має непередбачуваний характер. Акціонізм і перформанс часто і багато в чому дуже близько перетинаються з **синтетичним мистецтвом** 🧪 — у той момент, коли театр виходить на вулицю і починає імпровізувати та грати з перехожим.

ПРО
АКЦІОНІЗМ
І ПЕРФОМАНС

Надихали нас справжні чарівники й мастодонти театральнo-художньо-перформативних і синтетичних мистецтв, вигадники і творці світів. Один із них — Резо Габріадзе, художник, сценарист, письменник, скульптор, театральний і кінорежисер, лялькар, творець власного театру маріонеток у Тбілісі.

Все життя Габріадзе — це нескінченне феєричне перетворення всього простору життя живою дією мистецтва, перетворення його на свято, з тонкою гранню, в якій печаль балансує з радістю та сміхом, і неодмінно перемагає щастя.

ГАБРІАДЗЕ

Інша художниця, котра надихнула нас, — Марина Абрамович, яка сама себе називає «бабусею мистецтва перформансу». У своїй творчості Марина досліджує взаємини між художником і глядачем, фізичні межі людського тіла, глибини свідомості, її перформанси найчастіше провокативні, революційні та небезпечні.

А Б Р А М О В І Ч

Ще в дитинстві Марина відкрила для себе, що в мистецтві процес може бути важливішим за результат. Один із найвідоміших її перформансів — *У присутності художника*, що відбувся в 2010 році в музеї Метрополітен (МоМа) у Нью-Йорку. Цей перформанс був найбільшим за всю історію МоМа і тривав 736 годин і 30 хвилин, упродовж яких Марина сиділа на місці й мовчала, а глядачі по черзі сідали навпроти неї, і вони дивилися одне на одного.

Мистецтво перформансу — це така провокативна форма, яка висмикує спостерігача з повсякденності, пробуджуючи й розкриваючи в ньому певні пригнічені або приховані переживання чи стани, дзеркалить глядача і залишає його зі своїми роздумами. Проте у що виллється та як буде розвиватися перформанс, ніколи неможливо передбачити. Художник створює інцидент, провокацію, і потім дійство починає жити своїм життям.

Позаяк ми працюємо з дітьми, наші акції завжди спрямовані на те, щоб викликати у глядача радість або хоча б приємне здивування, як це, наприклад, відбувається на карнавальних вуличних процесіях, або нагадати про диво — коли запрошуємо перехожих приєднатися до створення вуличного арт-об'єкта. Проте навіть ці акції через саму свою форму не позбавлені певної провокативності — виклику тим, хто захоче взяти в них участь.

У цій брошурі ми розповімо більше про такі наші практики, як творчо-ігровий перформанс *ДОВІРЯТИ*, постановку *Нісенітниця на 1, 2, 3* і художня акція *Велика Кольорова Капуста Бажань*. Ці всі вправи можуть бути цікавими та корисними як у педагогічній практиці, так і в будь-якому колективі, де взаємодіють діти й дорослі.

ЩО ТАКЕ ЦВІТНА КАПУСТА ХАБ

Цвітна Капуста Хаб — це творчий простір, у якому немає понять «учень» і «вчитель». Хаб складається з кількох творчих лабораторій, серед них — художня і театральна. У *Цвітній Капусті* викладач ділиться своїм практичним досвідом, але головним принципом є взаємодія з дитиною як із повноцінним співавтором. За допомогою ряду вправ і практик викладач допомагає дитині розкритися й підштовхує до свого власного висловлювання, а потім відбувається спільний пошук художньої форми цього висловлювання.

МАРІЯ: «В якийсь момент мені стало цікаво: а що як, не відкладаючи пензлі й олівці, взяти в руки ще й музичний інструмент, наприклад мелодіку, барабан, маракас або укулеле, та ще й заспівати пританцьовуючи і спробувати об'єднати це в єдиний процес. Потім стало зрозуміло, що діти можуть і самі створювати історії. Так у своїй педагогічній практиці я поступово почала підбиратися до **синтетичних видів мистецтва**. 🧪»

Ще в дитинстві мене мучило питання вибору: чому з усього, що було цікаво — хореографія, мистецтво, театр, музика — потрібно було вибрати щось одне, щоб здобути професію. Хотілося якось так усе влаштувати, щоб була можливість займатися всім одразу. Проте було незрозуміло, як і де таке можливо. І нині, працюючи над проєктами для дітей, я намагаюся їх організувати таким чином, щоб діти могли проявити себе в різних видах мистецтва».

Разом із театралами ми робили вистави, в яких діти були водночас і сценаристами, й акторами, і худож-

никами ляльок і декорацій. Разом із музикантами ми інсценували та виконували пісні, писали кліпи, до яких діти малювали відеоряд, робили декорації, влаштовували музичні вуличні процесії, до них діти також самі придумували й виготовляли костюми.

У синтетичному мистецтві важливим моментом є організація командного творчого процесу: вміти чути один одного та взаємодіяти як партнери під час створення спільного творчого продукту. І найкраще для цього завдання підходить метод гри. Коли ми граємось, то ставимося до всього легко, тому можна собі дозволити «погратися» будь-якими формами мистецтва — чи то музика, чи театр, чи різні образотворчі напрями — без страху, що ми щось не вміємо або робимо не так.

Об'єднуючи, синтезуючи форми мистецтва, ми збагачуємо та розширюємо творчий процес можливостями самовираження. Хочеться показати дитині, що його чи її потенціал — безмежний, допомогти не боятися власного бачення та висловлювання.

ХУДОЖНЬО-ІГРОВИЙ ПЕРФОРМАНС ДОВІРЯТИ

дорослий — дитина
учитель — учень
заборона — дозвіл
дистанція — зближення

Ця гра дозволяє нам спостерігати та досліджувати, наскільки ми готові ризикнути і повністю довіритися один одному. І для того щоб гостріше це відчутти, ми переглядаємо звичні нам уявлення. Що буде, якщо дорослий — вчитель або батько — довірить себе своїй маленькій дитині або учню. Чи можемо ми, дорослі, дозволити це? І як поведи- тиме себе дитина? Які якості вона проявить і покаже? У цій грі важливо прислухатися до себе, до своїх відчуттів і чесно проговорити їх потім.

У ній перформанс діє як метод комунікації, подолання дистанції, створення контакту та довіри між батьками та дітьми, вчителем та учнем.

Нам знадобляться:

- 1) щільні тканинні хустки/ смужки, щоб зав'язувати очі;
- 2) заздалегідь підготовлені фарби для гриму (можна використовувати гуаш, змішану з гліцерином), пензлі, вода;
- 3) одяг, який не шкода бруднити, для більшої виразності бажано, щоб це було щось біле.

Гравці-учасники складаються з пар – батько/мати і дитина.

01 Батькові чи мамі зав'язують очі так, щоб вона/він нічого не бачив, дитина бере її/його за руку – і вони йдуть гуляти. Дитині попередньо пояснюють, що зараз мама чи тато буквально в її руках, вона відповідає за безпеку дорослого і від неї залежить, що відчуже дорослий за час цієї прогулянки. Прогулянка триває близько 20 хвилин.

02 Гравці повертаються, з дорослих знімають пов'язки, і всі сідають у коло. Кожна пара учасників по черзі ділиться своїми відчуттями та переживаннями, спочатку розповідає дорослий, потім дитина. Всі дякують одне одному.

03 Батьки (чи педагоги) сідають на стільці, з цього моменту вони – білий аркуш для творчості дитини. Діти беруть пензлі й заготовлені фарби і починають розмальовувати своїх батьків/учителів. Важливо донести дитині, що вона зараз може бути сміливою і малювати, що хоче і як хоче, доповнити або трансформувати образ так, як вважає за потрібне. Дорослий мовчить, крім тих випадків, коли дитина сама щось запитає.

ТЕАТРАЛЬНА ГРА НІСЕНІТНИЦЯ НА 1, 2, 3

Єгор: «Я почав займатися дитячим театром майже відразу після інституту, з 2013 року.

З самого початку я намагався знайти правильний метод, бо діти нічого не хотіли робити, крім як грати в ігри. Тоді я став згадувати і вигадувати різні умови ігор так, щоб вони приводили в результаті до вистав.

Так я вигадав Нісенітницю, граючи в яку, ми разом із дітьми почали робити цілі вистави.

Я кожен раз намагаюся, щоб він вийшов у дітей самостійно. Із Цвітною Капостою ми зробили лялькову виставу Акротажи».

01 ___Всі стають у коло. Хтось один стає в центрі, інші рахують йому до трьох, на рахунок три він вимовляє безглузду нісенітницю.

02 ___Слово записують, після чого всі питають у того, хто це сказав, — що це, і ставлять уточнюючі запитання. Він/вона повинен/на швидко відповідати, що спадає на думку.

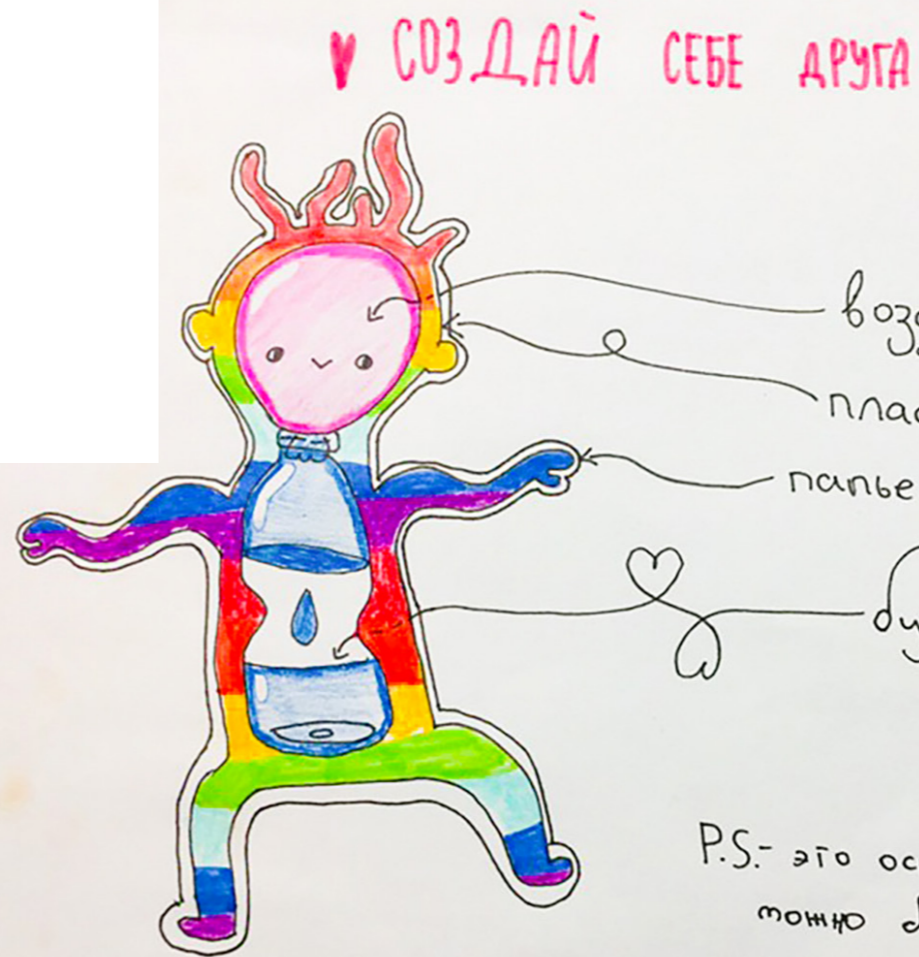
03 ___Коли стає зрозуміло, що це вийшло і що це означає, ті ж дії повторюють із наступним учасником по колу.

04 Складені слова записують у список без пояснень. Коли всі вгадали по слову, потрібно спробувати пригадати по черзі характеристики кожного слова.

05 Обирають двох оповідачів. Завдання оповідачів — разом розповісти історію з несподіваним поворотом, що містила б усі вгадані слова. Завдання інших — бути уважними слухачами.

06 Коли історію розказано, оповідачі вклоняються, всі сідають у коло, і починається колективне обговорення. Командно обговорюємо персонажів історії, які між ними стосунки, виділяємо головні події, початок історії та її фінал.

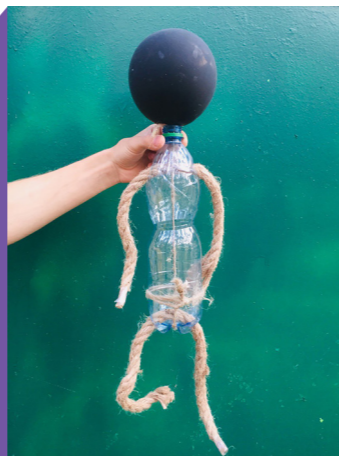

Для однієї ляльки необхідно:

- папір, олівці, маркери;
- пластикова пляшка;
- надувні кульки (невеликого розміру);
- канат;
- пластилін;
- газети, марля;
- клей ПВА;
- клейовий термо-пістолет;
- водна емульсія, фарби (гуаш, акрил);
- канцелярський ніж/ ножиці;
- шматки тканини і будь-які підручні матеріали, якими ти будеш прикрашати свою ляльку, виходячи з твоїх фантазій і задуму.

01 ____ Ідея. Уявіть собі героя і зробіть його скетч..

02 ____ Форма. Тепер візьміть пластикову пляшку, проріжте в ній отвори для верхніх і нижніх кінцівок і, якщо потрібно, для хвоста. Протягніть у ці отвори мотузку, відмірте з двох боків необхідну довжину, залишивши приблизно по 5 см з кожного боку. Біля отворів зав'яжіть вузли, щоб закріпити його — для цих вузлів ми і залишали запасні 5 см. Кульку надуйте і зав'яжіть на вузлик — це буде основа для голови ляльки.

03 ____ Пап'є-маше. Тут знадобиться багато газет або серветок, клей ПВА, пластилін. Згідно із вашим задумом, надайте ляльці форми. Для цього візьміть папір, занурте його в клей і обклейте форму. Папір повинен добре вбирати клей — підходять газети, ксероксний папір або серветки. Потрібно нанести не менше трьох шарів паперу з клеєм. Після цього даємо фігурі добре просохнути

04 ____ Образ. Намалюйте героєві очі, ніс, рот, зробіть йому одяг і зачіску — тепер він може дивитися, усміхатися чи плакати, лаятися або просто слухати, залежно від того, чого ви чекаєте від нього..

ВЕЛИКА ЦВІТНА КАПУСТА БАЖАНЬ

Художня акція. Створення арт-об'єкта в реальному часі, до якого може долучитися кожен охочий.

Велика Цвітна Капуста Бажань — це тотемний арт-об'єкт, що складається з безлічі різнокольорових листків, розмальованих і розписаних побажаннями та заповітними мріями. До акції може приєднатися кожен охочий, але тільки з добрими намірами. Ми віримо: якщо свою найбільшу мрію написати на аркуші, а ще краще намалювати й помістити на великий качан капусти,

поруч з іншими добрими мріями і побажаннями, то наша *Капуста* стає не просто красивим арт-об'єктом, а консолідацією добрих намірів і набирає силу, завдяки якій все, що написано на цих капустяних листках, неодмінно збудеться.

Наш тотем — цвітна капуста. Який тотем у вашій спільноті/школі/творчій групі? Використайте місцеві символи й лейтмотиви у вашій акції або придумайте його випадково, тим самим створивши нову місцеву легенду.

Цвітна Капуста — це наш тотем, наш символ. Уже в самій назві присутня гра, яку ми так любимо, і тут це гра слів: цвіт як колір і цвіт як цвітіння, квітка. Сама форма — це фрактал, що складається з безлічі маленьких квіточок, що утворюють ще більші квітки, розташовані на декількох гілках, і ці гілки з'єднуються в один великий міцний стовбур, як стовбур родового дерева — будинок, початок, основа. Наша Капуста переливається всіма кольорами і фарбами. Кожна квітка унікальна і має свій відтінок, а всі вони є частина одного цілого.

Можливо у вашій спільноті/школі/творчій групі також є свій тотем, або ваша назва має свою унікальну історію? Саме з ним можна було б зробити ваш варіант художньої акції. Створюйте свою гру, свою легенду, свій всесвіт, грайте і запрошуйте нас грати з вами!

СЛОВНИК

СЛОВНИК

СЛОВНИК

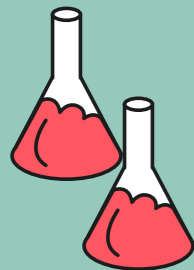

СЛОВНИК

СЛОВНИК

СЛОВНИК

СЛОВНИК

СЛОВНИК

СЛОВНИК

Акціонізм — сучасні процесуально-видовищні мистецтва, в яких твором є жест, розіграна «вистава» або спровокована «подія» — акція. Передбачає зміщення акценту з результату творчості на сам процес створення художнього твору.

Перфоманс (від англ. *performance* — виступ, виконання, гра, вистава) — концептуальна форма «мистецтва дії», різновид акціоністського мистецтва, твором вважають дії автора, за якими глядачі спостерігають у режимі реального часу.

Гепенінг (від англ. *happening* — випадок, подія) — один із проявів акціонізму, спрямований на заміну традиційного художнього твору простим жестом, розіграною виставою, спровокованою подією, до якого ініціатори дійства залучають глядачів.

Синтетичні мистецтва — це такі види художньої творчості, які являють собою органічне злиття або відносно вільну комбінацію різних видів мистецтв, що утворюють якісно нове і єдине естетичне ціле (наприклад, театр може поєднувати літературу, акторську майстерність, музику, декоративно-прикладне мистецтво).

ІЗОЛЯЦІЯ – це неприбуткова недержавна плат-форма культурних ініціатив, заснована 2010 року в Донецьку на території колишнього заводу ізоляційних матеріалів, якому фонд завдячує своїм ім'ям. Протягом останнього десятиліття фонд став символом стійкості українського культурного сектору після того, як його територію захопили озброєні представники самопроголошеної Донецької народної республіки під час окупації Донецька, здійсненої за підтримки Росії.

Незважаючи на ці події, ІЗОЛЯЦІЯ продовжує відстоювати демократичні цінності, засновані на переконанні, що культурні інституції є стовпами вільного демократичного суспільства. Всі випробування лише посилили впевненість фонду в необхідності створення та збереження платформ для творчості та критичного мислення.

Маючи в послужному списку амбітні проєкти в Україні та за кордоном, ІЗОЛЯЦІЯ залишається каталізатором позитивних змін у суспільстві та дивиться в майбутнє. Наразі інституція працює над створенням постійної бази у місті Соледар, що включатиме офіс та невеликий мультифункціональний простір для проведення освітніх, виставкових і партисипативних проєктів.

Після шести років роботи в екзилі в Києві інституція повертається на Донбас у місто Соледар, де без-посередньо працюватиме з локальним контекстом та втілюватиме проєкти із залученням громади та/або site-specific проєкти.

